

Круглий стіл «Викладання українознавства у загальноосвітніх навчальних закладах у проекції освітніх реформ»

31 жовтня 2013 р. у Національному науково-дослідному інституті українознавства та всесвітньої історії відбувся круглий стіл «Викладання українознавства у загальноосвітніх навчальних закладах у проекції освітніх реформ», що проводився у рамках науково-практичної конференції «Українознавство в розбудові незалежної України та розвитку українства у сучасному світі: досвід та проблеми».

Ідея діалогу у форматі круглого столу між фахівцями МОНУ, ІІТЗО, ННДІУВІ, КУ імені Бориса Грінченка була обґрунтована під час методичної конференції «Актуальні питання викладання українознавства у школі» (22 серпня 2013 р.) у зв'язку з введенням у дію нових Державних стандартів початкової, базової та повної загальної середньої освіти, реформуванням освітньої галузі в цілому та загальної середньої освіти зокрема.

Як і планувалося, співорганізаторами вищезгаданого заходу виступили Міністерство освіти і науки України, Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, Інститут післядипломної педагогічної освіти КУ імені Бориса Грінченка та Національний науково-дослідний інститут українознавства та всесвітньої історії.

Учасниками круглого столу стали вчителі українознавства Києва та Львова, методисти

методичних центрів та обласних інститутів Чернівецької, Київської, Донецької областей, наукові співробітники Національного музею українського народного декоративного мистецтва.

З вітальним словом до учасників круглого столу звернувся директор ННДІУВІ Анатолій Чайковський, який всебічно сприяв не лише проведенню цього заходу, а й налагодженню конструктивної співпраці науковців та педагогів-практиків.

Всі виступи групувалися навколо найактуальніших проблем викладання українознавства у сучасній школі: введення в дію нових Державних стандартів початкової, базової та повної загальної середньої освіти, перезатвердження програм з українознавства для початкової школи та 5–11 класів, створення підручників, посібників для ЗНЗ, підвищення кваліфікації з українознавства для працівників галузі освіти, передовий педагогічний досвід у сфері викладання українознавства.

Тетяна Присяжна, науковий співробітник сектору природничо-цивілізаційного розвитку України ННДІУВІ, відзначила відповідність Програми навчального курсу «Українознавство. 1–4 класи» Державному стандарту початкової освіти та потребам сучасного освітнього процесу. Програма з українознавства розрахована на творчий підхід з боку вчителів і учнів й реалізує принципи педагогіки співробітництва, особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів. Комплексний виклад матеріалу, його системно-інтегративний характер і національно-державницьке спрямування здатні створити цілісну освітньо-виховну систему навчального закладу.

Завідувач відділу освітніх технологій ННДІУВІ **Олена Фесік** схарактеризувала програму з українознавства для 5 – 11 класів у проекції вимог до нових Держстандартів . Програма «Українознавство» для 5–11 висвітлює й обґрунтовує сучасну концепцію українознавства як цілісну, інтегративну систему знань і навчальну дисципліну і п обудована на основі нових науково-освітніх та педагогічних підходів. Доповідач наголосила на необхідності співпраці науковців та вчителів-практиків, створення творчих лабораторій для обміну досвідом вчителів українознавства.

Антоніна Жембровська, методист відділу науково-методичного забезпечення змісту початкової і дошкільної освіти Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, ознайомила присутніх із навчально-методичним забезпеченням курсу українознавства в початковій школі, акцентувала увагу на врахуванні вікових особливостей молодших школярів під час створення дидактичного матеріалу з українознавства для початкових класів.

Виступ **Неоніли Шинкарук**, завідувача сектору науково-методичного забезпечення суспільно-гуманітарної освіти Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, був присвячений методичному забезпеченню курсу українознавства в основній школі та давав відповіді на багато найактуальніших «учительських» питань – на що звернути увагу при створенні програм, що враховувати при підготовці підручників, посібників та інших складових навчально-методичних комплектів з українознавства.

Юрій Беззуб, викладач кафедри методики суспільно-гуманітарної освіти та виховання, методист науково-методичного центру суспільствознавства та українознавства Інституту післядипломної педагогічної освіти КУ імені Бориса Грінченка, охарактеризував стан викладання українознавства в загальноосвітніх навчальних закладах м. Києва, вніс конкретні пропозиції щодо оптимізації ситуації з викладанням цього предмета в ЗНЗ, підготовки вчителів українознавства та підвищення їх кваліфікації, проведення методичних заходів з питань викладання українознавства.

Лілія Мартинець, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри управління освіти факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних педагогічних працівників

Донецького національного університету,

ділилася власним досвідом викладання українознавства в Донецькій загальноосвітній школі № 150 та організації українознавчої науково-дослідної роботи з учнями. Доповідач наголосила на особливій ролі у

країнознавства як синтезу та інтегратора досліджень і відкриттів усіх наук, котрі займаються Україною й світовим українством.

Українознавчу роботу педагогічних колективів Чернівецької області було представлено у виступі **Тамари Мінченко**, методиста українознавства Чернівецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Чернівецька область України – унікальний

край, у якому поєднані історична доля Північної Буковини та частини Бессарабії. Характерною особливістю області є поліетнічний склад її населення. Корінне населення складають українці, румуни та молдовани. У Чернівецькій області викладання українознавства ведеться в усіх загальноосвітніх навчальних закладах, тому досвід організації українознавчої навчально-виховної роботи педагогів та методистів цієї області може слугувати зразком оптимальної моделі ефективної педагогічної взаємодії.

Ірина Головай, завідувач лабораторії українознавства Українського гуманітарного ліцею Київського національного університету ім. Т. Шевченка, поділилась досвідом роботи того унікального педагогічного майданчика, яким був і лишається для українознавства Український гуманітарний ліцей. У цьому закладі українознавство викладається з часу його заснування у 1992 р.; за більш ніж 20-річний період учителі та учні напрацювали ефективну модель авторського підходу до викладання українознавства, у системі координат якого головний наголос кладеться на творчу активність учнів – проекти, конкурси.

Наталія Дерев'янченко, методист з мови та літератури, і **Раїса Кузьменко**, методист з природничих дисциплін Великоновосілківського районного методичного кабінету Донецької області, представили досвід роботи навчальних закладів Великоновосілківського району із систематизації українознавчої діяльності вчителів у школах, стимулювання їх професійної підготовки, актуалізації науково-дослідної діяльності в навчально-виховному процесі у ЗНЗ Донецької області.

Підготовка учнів до написання наукового дослідження – це складний процес, його ефективність підвищується, коли він спирається на результати діагностичних досліджень.

Про досвід наукової роботи з учнями, організації проведення досліджень українознавчого характеру та підготовки старшокласників до подальшого навчання у вищих навчальних закладах філологічної спрямованості розповіла **Олена Авілова**,

вчитель української мови та літератури
Великоновосілівської
гімназії з загальноосвітньою школою I ступеня Донецької області.

Тетяна Лавренчук, вчитель історії спеціалізованої школи I–III ступенів з поглибленим вивченням української мови та літератури № 273 м. Києва, представила власний педагогічний досвід та ознайомила з напрямами та формами українознавчої роботи в загальноосвітньому навчальному закладі.

Лілія Коміренко, методист науково-методичного центру управління освіти Голосіївської районної державної адміністрації м. Києва, показала як українознавство – наука про універсальність України – проектується на особистий досвід кожного учня і кожної родини. Власне, цей виступ ще раз підтвердив: головне у викладанні українознавства – це особистість небайдужого вчителя, який генерує співтворчість між педагогами, родиною, учнями, який загальні теоретичні концепти українознавства здатен уреальнити у практичному вимірі пісні, картини, легенди, витинанки.

Під час підготовки круглого столу було розроблено і погоджено з фахівцями МОНУ проект ухвали. Нині триває опрацювання пропозицій учасників заходу. Остаточна редакція ухвали буде оприлюднена на сайті ННДІУВІ та у ЗМІ.

У залі панувала атмосфера єдності і співпраці – співпраці науковців і педагогів, органічного взаємозв'язку науки академічної з шкільною практикою. Чи не вперше вдалося поєднати в спільному творчому просторі доброзичливої і зацікавленої дискусії відповідальних працівників Міністерства освіти і науки, провідних фахівців Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, Інституту післядипломної педагогічної освіти КУ імені Бориса Грінченка та педагогів-практиків – тих, кому випала місія найскладніша і найвідповідальніша – за допомогою цілісної науки про Україну та світове українство пробуджувати в дитячих душах живий інтерес до скарбів національної історії та культури. Привертав увагу і фаховий рівень обговорення – ділового, конкретного і водночас наснаженого якоюсь неповторною тональністю взаєморозуміння і добротворення.

ПРОЕКТ

УХВАЛА

круглого столу

«Викладання українознавства у загальноосвітніх навчальних закладах у проекції освітніх реформ»

1. Зініціювати проведення консультативних семінарів для педагогів ЗНЗ щодо впровадження нових Державних стандартів початкової, базової та повної загальної середньої освіти в аспекті викладання українознавства (із залученням фахівців Міністерства освіти і науки України, Інституту інноваційних технологій і змісту освіти).
2. ННДІУВІ спільно з інститутами післядипломної педагогічної освіти сформувати робочі групи з метою створення навчально-методичних комплектів з українознавства для ЗНЗ (підручники, посібники, робочі зошити та т. і.) із залученням провідних науковців та педагогів-практиків.
3. Звернутися до Міністерства освіти і науки України та Інституту інноваційних технологій і змісту освіти з пропозицією сприяти забезпеченню постійного методичного супроводу викладання українознавства в ЗНЗ України.
4. На базі офіційного сайту ННДІУВІ започаткувати інформаційно-педагогічний проект «Творча майстерня вчителя українознавства».

5. ННДІУВІ інтенсифікувати роботу щодо здійснення підвищення кваліфікації працівників галузі освіти за напрямком «українознавство» та скоординувати проведення курсів з департаментами (управліннями) освіти і науки обласних державних адміністрацій, інститутами післядипломної педагогічної освіти.

Ангеліна Пономаренко,

к.філ.н., завідувач відділу

української філології ННДІУВІ

Олена Фесік, завідувач відділу

освітніх технологій ННДІУВІ